YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kolmas jaosto)

27 päivänä tammikuuta 2000 *

Yhdistetyissä asioissa T-194/97 ja T-83/98,

Eugénio Branco Ld.[a], kotipaikka Lissabon (Portugali), edustajanaan asianajaja B. Belchior, Vila Nova de Gaia, prosessiosoite Luxemburgissa asianajotoimisto J. Schroeder, 6 rue Heine,

kantajana,

vastaan

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään asiassa T-194/97 oikeudellisen yksikön virkamiehet A. M. Alves Vieira ja K. Simonsson ja asiassa T-83/98 T. Figueira ja Simonsson, prosessiosoite Luxemburgissa c/o oikeudellisen yksikön virkamies C. Gómez de la Cruz, Centre Wagner, Kirchberg,

vastaajana,

joissa kantaja vaatii ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta toteamaan vastaajan laiminlyönnin siltä osin kuin se on lainvastaisesti jättänyt tekemättä

* Oikeudenkäyntikieli: portugali.

päätöksen Euroopan sosiaalirahaston hankkeisiin nro 870301 P1 ja nro 870302 P3 myöntämien rahoitustukien loppuosan maksupyynnön osalta (asia T-194/97) sekä kumoamaan kyseisten tukien maksamisen keskeyttämisestä 17.2.1998 tehdyt komission päätökset C(1998) 47 ja C(1998) 48 (asia T-83/98),

EUROOPAN YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja M. Jaeger sekä tuomarit K. Lenaerts ja J. Azizi,

kirjaaja: hallintovirkamies A. Mair,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 8.7.1999 pidetyssä suullisessa käsittelyssä esitetyn,

on antanut seuraavan

tuomion

Asiaa koskevat oikeussäännöt

1 EY:n perustamissopimuksen 124 artiklan ensimmäisessä kohdassa (josta on tullut EY 147 artiklan ensimmäinen kohta) komissio velvoitetaan hoitamaan Euroopan sosiaalirahaston (ESR) hallintoa.

2 Euroopan sosiaalirahaston tehtävistä 17 päivänä lokakuuta 1983 tehdyn neuvoston päätöksen 83/516/ETY (EYVL L 289, s. 38) 1 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaan ESR osallistuu ammatillista koulutusta ja ammatinvalintaa koskevien hankkeiden rahoittamiseen. Tämän päätöksen 5 artiklan 1 kohdan mukaan ESR:n tuki kattaa 50 prosenttia niistä menoista, joihin tukea voidaan myöntää, mutta tuki ei kuitenkaan voi ylittää asianomaisen jäsenvaltion rahoitusosuuden määrää.

3 Euroopan sosiaalirahaston tehtävistä tehdyn neuvoston päätöksen 83/516/ETY soveltamisesta 17 päivänä lokakuuta 1983 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 2950/83 (EYVL L 289, s. 1) 1 artiklassa luetellaan menot, joihin voidaan myöntää ESR:n tukea.

4 Asetuksen N:o 2950/83 5 artiklan 1 kohdan mukaan rahoitushakemusta koskevan ESR:n hyväksymispäätöksen perusteella maksetaan ennakkona 50 prosenttia tuen määrästä sinä päivänä, jona koulutushankkeen toteuttaminen on määrä aloittaa. Saman artiklan 4 kohdan mukaisesti tuen loppuosan maksupyyntöön on liitettävä yksityiskohtainen selvitys kyseisen hankkeen sisällöstä, tuloksista sekä rahoitusnäkökohdista; asianomainen jäsenvaltio varmistaa maksupyyntöön sisältyvien tosiseikkoja ja kirjanpitoa koskevien tietojen oikeellisuuden.

5 Asetuksen N:o 2950/83 7 artiklan 1 kohdan mukaan sekä komissio että asianomainen jäsenvaltio voivat valvoa tuen käyttöä. Euroopan sosiaalirahaston hoidosta 22 päivänä joulukuuta 1983 tehdyn komission päätöksen 83/673/ETY (EYVL L 377, s. 1) 7 artiklan mukaan jäsenvaltion on ilmoitettava komissiolle viipymättä tuen käytön tutkimisesta oletettujen väärinkäytösten vuoksi.

6 Asetuksen N:o 2950/83 6 artiklan 1 kohdan mukaan silloin, kun ESR:n tukea ei ole käytetty hyväksymispäätöksen ehtojen mukaisesti, komissio voi keskeyttää tuen maksamisen tai pienentää sen määrää taikka peruuttaa sen annettuaan asianomaiselle jäsenvaltiolle tilaisuuden tulla kuulluksi. Saman artiklan 2 koh-

dassa säädetään, että suoritetut tuen määrät, joita ei ole käytetty hyväksymispäätöksen ehtojen mukaisesti, on palautettava, ja jos jäsenvaltio maksaa yhteisölle summat, jotka toiminnan rahoituksesta vastaavien henkilöiden on palautettava, yhteisön oikeudet siirtyvät jäsenvaltiolle.

Tosiseikat ja asian käsittelyn vaiheet

7 Vastaaja myönsi kantajalle Departamento para os Assuntos do Fundo Social Europeun (Euroopan sosiaalirahastoa koskevia asioita käsittelevä virasto, jäljempänä DAFSE) 31.4. ja 27.5.1987 tiedoksiantamilla päätöksillä kaksi rahoitustukea, joiden määrät olivat 11 736 792 Portugalin escudoa (PTE) (hanke nro 870302 P3) ja 82 700 897 PTE (hanke nro 870301 P1) koulutusohjelmia varten.

8 Kantaja sai 24.7.1987 ennakkoa asetuksen N:o 2950/83 5 artiklan 1 kohdan mukaisesti.

9 Vuoden 1988 heinäkuun alussa eli 1.1.—31.12.1987 järjestetyn koulutuksen jälkeen kantaja esitti DAFSElle tukien loppuosan maksupyynnöt.

10 DAFSE vahvisti asetuksen N:o 2950/83 5 artiklan 4 kohdan mukaisesti, että näissä maksupyynnöissä olevat tosiseikkoja ja kirjanpitoa koskevat tiedot olivat oikein.

11 DAFSE pyysi 22.8.1988 Inspecçao Geral de Finançasia (yleinen rahoituksen tarkastuselin, jäljempänä IGF) tarkastamaan asetuksen N:o 2950/83 7 artiklan 1 kohdan mukaisesti tukien loppuosan maksupyynnön.

12 IGF:n havaittua väärinkäytöksiä DAFSE ilmoitti kahdella 24.4.1989 päivätyllä kirjeellään vastaajalle keskeyttäneensä tukien loppuosan maksamisen päätöksen 83/673/ETY 7 artiklan perusteella.

13 IGF antoi 16.5.1989 kertomuksensa tiedoksi rikospoliisille.

14 DAFSE ilmoitti 30.7.1990 komissiolle, että 24.4.1989 päivätyissä kirjeissä ilmoitetuista tiedoista riippumatta se katsoi IGF:n suorittamien tarkastusten perusteella tietyt menot sellaisiksi, joihin ei voida myöntää tukea. Tässä yhteydessä vastaaja sai tietää IGF:n suorittamasta tutkimuksesta ja sen johtopäätöksistä.

15 Kahdella samana päivänä lähettämällään kirjeellä, jotka vastaanotettiin seuraavana päivänä, DAFSE vaati kantajaa palauttamaan sille kymmenen päivän määräajassa 1 535 946 PTE:n (hanke nro 870302 P3) ja 4 399 475 PTE:n (hanke nro 870301 P1) suuruiset ennakot, jotka ESR oli maksanut, sekä 1 256 683 PTE:n (hanke nro 870302 P3) ja 3 599 570 PTE:n (hanke nro 870301 P1) suuruiset ennakot, jotka Portugalin valtio oli maksanut kansallisena osuutena.

16 Kantaja pyysi 12.5.1994 päivätyllä kirjeellään DAFSEa ilmoittamaan sille ne syyt, joiden vuoksi vastaaja ei vielä ollut tehnyt päätöstä näiden hankkeiden osalta.

17 DAFSE esitti 25.5.1994 päivätyssä kirjeessään kantajalle, että komissio katsoi, ettei sen tarvitse tehdä päätöstä tuen pienentämisestä tai loppuosan maksamatta jättämisestä, kun kansallinen viranomainen päättää itse tuen pienentämisestä, kuten nyt esillä olevassa asiassa.

18 Kantaja kysyi vastaajalta 30.5.1994 päivätyllä kirjeellään, miksi vastaaja ei vielä ollut tehnyt lopullista päätöstä näiden hankkeiden osalta.

19 Vastaaja vastasi 16.6.1994 päivätyllä kirjeellään, että Portugalin viranomaiset olivat ilmoittaneet sille, että kyseisistä hankkeista suoritetaan tutkimus päätöksen 83/673/ETY 7 artiklan nojalla oletettujen väärinkäytösten vuoksi.

20 Kantaja vaati 22.7.1994 nostamallaan kanteella ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta kumoamaan päätöksen, jonka se väitti vastaajan tehneen ja joka oli annettu tiedoksi DAFSEn 25.5.1994 päivätyllä kirjeellä ja komission 16.6.1994 päivätyllä kirjeellä; yhtäältä päätöksellä hylättiin ESR:n kahta koulutusohjelmaa varten myöntämien rahoitustukien loppuosan maksupyyntö ja toisaalta pienennettiin näitä rahoitustukia ja velvoitettiin kantaja palauttamaan ESR:n ja Portugalin valtion aikaisemmin maksamat ennakot.

21 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin jätti kanteen tutkimatta asiassa T-271/94, Branco vastaan komissio, 11.7.1996 antamallaan tuomiolla (Kok. 1996, s. II-749) sillä perusteella, että komissio ei ollut tehnyt päätöstä loppuosan maksupyynnön osalta.

22 Vastaajalle ilmoitettiin 25.10.1996 tutkimusmenettelyn aloittamisesta Tribunal de Instrução Criminal da Comarca do Portossa ESR:n rahoittamiin koulutushankkeisiin liittyvien tukien saamista ja väärinkäyttöä koskevan petoksen vuoksi.

23 Kantaja vaati 27.2.1997 päivätyllä kirjeellään, joka saapui komissiolle 3.3.1997, tätä tekemään päätöksen loppuosan maksupyynnön osalta.

24 Vastaaja lähetti 17.4.1997 DAFSElle kunkin riidanalaisen hankkeen osalta tukien maksamisen keskeyttämistä koskevan päätösluonnoksen.

25 Kantaja sai näistä 5.5.1997 jäljennöksen DAFSEn välityksellä.

26 DAFSE vastaanotti 19.5.1997 kantajan huomautukset näistä luonnoksista, joita täsmennettiin ja oikaistiin DAFSEn 21.5.1997 kantajalle osoittamassa kirjeessä.

27 Kantaja nosti 30.6.1997 ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa laiminlyöntikanteen. Asia kirjattiin saapuneeksi numerolla T-194/97.

28 DAFSE ilmoitti 17.7.1997 komissiolle, että se hyväksyi täysin tukien maksamisen keskeyttämistä koskevat päätösluonnokset.

29 Vastaaja vaati 1.10.1997 toimittamallaan erillisellä asiakirjalla laiminlyöntikanteen tutkimatta jättämistä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 114 artiklan 1 kohdan mukaisesti. Kantaja esitti huomautuksensa tästä vaatimuksesta 19.11.1997.

30 Komissio sai 26.11.1997 tiedoksi Portugalin syyttäjäviranomaisten kantajaa vastaan laatiman syytekirjelmän.

31 Komissio teki 17.2.1998 riidanalaisten rahoitustukien maksamisen keskeyttämistä koskevat päätökset.

32 Kantaja nosti 26.5.1998 kumoamiskanteen rahoitustukien maksamisen keskeyttämisestä 17.2.1998 tehdyistä päätöksistä. Asia kirjattiin saapuneeksi numerolla T-83/98.

33 Viidennen jaoston puheenjohtaja päätti 16.7.1998 antamallaan määräyksellä käsitellä asiassa T-194/97 esitetyn oikeudenkäyntiväitteen pääasian yhteydessä.

34 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin esitti asioissa T-194/97 ja T-83/98 asianosaisille kirjallisia kysymyksiä, joihin nämä vastasivat annetuissa määräajoissa.

35 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin (kolmas jaosto) päätti esittelevän tuomarin kertomuksen perusteella aloittaa suullisen käsittelyn molemmissa asioissa. Asianosaisten lausumat ja vastaukset ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämiin kysymyksiin kuultiin 8.7.1999 pidetyissä istunnoissa.

36 Istunnoissa asianosaiset ilmoittivat suostuvansa asioiden yhdistämiseen tuomion antamista varten.

Asianosaisten vaatimukset

37 Asiassa T-194/97 kantaja vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— toteaa vastaajan laiminlyönnin

— velvoittaa vastaavan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

38 Vastaaja vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— jättää kanteen tutkimatta tai hylkää sen vailla kohdetta olevana tai ainakin perusteettomana

— velvoittaa kantajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

39 Kantaja vaatii oikeudenkäyntiväitteen hylkäämistä.

40 Asiassa T-83/98 kantaja vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— kumoaa 17.2.1998 tehdyt päätökset rahoitustukien maksamisen keskeyttämisestä

— velvoittaa vastaajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

41 Vastaaja vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— hylkää kanteen

— velvoittaa kantajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Laiminlyöntikanne

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

42 Kantaja korostaa ensinnäkin, että se toimitti vastaajalle 27.2.1997 päivätyn vaatimuskirjeen, joka saapui sille 3.3.1997. Se väittää, että 17.4.1997 DAFSElle

lähetetyt päätösluonnokset tukien maksamisen keskeyttämisestä annettiin sille tiedoksi vasta 5.5.1997, jolloin EY:n perustamissopimuksen 175 artiklan toisessa kohdassa (josta on tullut EY 232 artiklan toinen kohta) asetettu kahden kuukauden määräaika oli kulunut umpeen.

43 Toiseksi se väittää, että 17.4.1997 päivätyt keskeyttämistä koskevat päätösluonnokset tai 17.2.1998 tehdyt keskeyttämispäätökset eivät merkitse perustamissopimuksen 175 artiklassa tarkoitettuja kannanottoja, koska laiminlyöntiä ei ole korjattu. Kantaja katsoo, että kun otetaan huomioon lähes kymmenen vuoden pituinen aika, joka on kulunut maksupyynnöstä näiden päätösten tekemiseen, vastaajan oli tehtävä lopullinen päätös eli päätös loppuosan maksamisesta, tukien peruuttamisesta tai niiden pienentämisestä.

44 Päinvastaisessa tapauksessa vastaaja voisi pitkittää hallinnollista menettelyä loputtomiin ja siten lykätä rajattomasti maksupyyntöä koskevan lopullisen päätöksen tekemistä.

45 Väitteellä, jonka mukaan portugalilaisessa tuomioistuimessa on vireillä rikosoikeudenkäynti, ei ole kantajan mielestä merkitystä nyt esillä olevassa asiassa. Tutkimus suoritetaan ensinnäkin joka kerta, kun tarkastaja havaitsee viitteitä väärinkäytöksistä, eikä se johda välttämättä tuomion antamiseen rikosasiassa. Tässä menettelyssä on vedottu ainoastaan IGF:n kertomukseen sisältyneisiin seikkoihin, jotka ovat jo olleet vastaajan tiedossa. Vastaaja myöntää itsekin saaneensa tästä menettelystä tiedon vasta 26.11.1997 eli päivänä, jolloin laiminlyönti oli kestänyt jo kauan aikaa.

46 Vastaaja katsoo, että kanne olisi jätettävä tutkimatta, ja korostaa, että se on määritellyt perustamissopimuksen 175 artiklassa tarkoitetulla tavalla kantansa

osoittamalla 17.4.1997 DAFSElle tukien maksamisen keskeyttämistä koskevat päätösluonnokset ja tekemällä 17.2.1998 päätökset kyseisten tukien maksamisen keskeyttämisestä. Päätökset olivat perusteltuja riidanalaisiin hankkeisiin liittyvän, Tribunal de Instrução Criminal da Comarca do Portossa vireillä olevan rikosoikeudenkäynnin vuoksi (nro 17937/95-OTDPRT-PR), jossa kantajaa syytettiin 2.4.1997 petoksesta.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

47 Laiminlyönnin toteamista koskevaa vaatimusta tutkittaessa on tarkistettava, onko komissiolla ollut velvollisuus toimia sillä hetkellä, kun sitä on vaadittu tekemään ratkaisu.

48 Asetuksen N:o 2950/83 6 artiklan 1 kohdassa säädetään, että jos ESR:n tukea ei käytetä hyväksymispäätöksen ehtojen mukaisesti, komissio voi keskeyttää tuen maksamisen tai pienentää sen määrää taikka peruuttaa sen.

49 Koska yhteisön lainsäätäjä on tehnyt eron näiden komission kolmen toimintamahdollisuuden välillä, on katsottava, että kullakin niistä tarkoitetaan erityisiä tilanteita. Koska komission tehtävänä on ratkaista loppuosan maksupyynnöt (asia T-85/94 (122), komissio v. Branco, tuomio 13.12.1995, Kok. 1995, s. II-2993, 23 kohta) kohtuullisessa ajassa, mutta tukikelpoisten menojen tarkka määrä voidaan laskea vasta sitten, kun se on saanut yksityiskohtaisen kertomuksen toteutetusta hankkeesta (asia T-81/95, Interhotel v. komissio, tuomio 14.7.1997, Kok. 1997, s. II-1265, 43 kohta ja siinä mainittu asia), maksamisen keskeyttämistä koskeva päätös voidaan tehdä ainoastaan siinä tapauksessa, että tällainen laskelma ei ole vielä mahdollinen.

50 Komissiolle annetun ESR:n tuen maksamisen keskeyttämistä koskevan mahdollisuuden tarkoituksena on siis jäädyttää loppuosan maksaminen niin pitkäksi aikaa kuin sillä on vakavia syitä epäillä kyseisen tuen väärinkäytöksiä. Komissiolla on kuitenkin velvollisuus tehdä kohtuullisessa ajassa lopullinen päätös loppuosan maksamisesta joko määräämällä loppuosan maksamisesta kokonaisuudessaan tai pienentämällä tuen määrää tai peruuttamalla se. Tällaisella tuen maksamisen keskeyttämisellä voidaan välttää mahdollinen oikeudenkäynti, jossa vaadittaisiin takaisin perusteettomasti maksettuja määriä. Jos lopullisessa päätöksessä tuet peruutetaan, vaikka tuensaajille on jo maksettua ennakkoa, maksettujen summien palauttamiseksi on väistämättä aloitettava menettely.

51 Koska nyt esillä olevassa tapauksessa komissio epäili vakavasti tukien väärinkäyttöä IGF:n kertomuksen perusteella ja koska portugalilaisessa rikostuomioistuimessa oli vireillä tiettyihin rahoitettuihin hankkeisiin liittyvä oikeudenkäynti tuensaajaa vastaan sillä hetkellä, kun komissiota vaadittiin tekemään päätös, komissiolla ei ollut velvollisuutta tehdä lopullista päätöstä loppuosan maksamisesta, vaan se saattoi perustellusti keskeyttää tukien maksamisen asetuksen N:o 2950/83 6 artiklan 1 kohdan mukaisesti.

52 Kantaja vaati komissiota 27.2.1997 päivätyllä kirjeellään, joka saapui komissiolle 3.3.1997, hyväksymään loppuosan maksupyynnön. Vastaaja osoitti 17.4.1997 DAFSElle tämän toimenpiteisiin ryhtymistä koskevan vaatimuksen seurauksena tukien maksamisen keskeyttämistä koskevat päätösluonnokset ja teki päätökset niiden maksamisen keskeyttämisestä 17.2.1998.

53 On huomattava, että asetuksen N:o 2950/83 6 artiklan 1 kohdan mukaan komissio voi keskeyttää tuen maksamisen vasta annettuaan asianomaiselle jäsenvaltiolle tilaisuuden esittää huomautuksensa. Lisäksi siitä, että tämän säännöksen perusteella kyseistä jäsenvaltiota on kuultava, ennen kuin komissio tekee keskeyttämistä, pienentämistä tai peruuttamista koskevan päätöksen, ei voida päätellä, että yhteisön oikeuden niinkin perustavanlaatuista periaatetta

kuin sitä, jonka mukaisesti jokaisella on oikeus tulla kuulluksi ennen kuin hänelle mahdollisesti vastainen päätös tehdään, ei sovellettaisi (asia C-32/95 P, komissio v. Lisrestal ym., tuomio 24.10.1996, Kok. 1996, s. I-5373, 30 kohta). Tuen maksamisen keskeyttämistä koskeva päätös estää ainakin väliaikaisesti asianomaista saamasta kokonaisuudessaan hänelle alun perin myönnettyä tukea. Tälle asianomaiselle vastaisen päätöksen taloudelliset seuraukset kohdistuvat siten häneen välittömästi ja hänen on näin ollen myös saatava oikeus esittää huomautuksensa ennen tämän tuen maksamisen keskeyttämisestä tehtävää päätöstä.

54 Tästä seuraa, että komissio voi tehdä päätöksen tuen maksamisen keskeyttämisestä vasta monivaiheisen menettelyn päätteeksi. Yhdessä näistä vaiheista keskeyttämispäätöksen luonnokset lähetetään sekä asianomaiselle jäsenvaltiolle että tuensaajalle. Vaikka tällaisista luonnoksista, jotka ovat väliaikaisia toimenpiteitä ja joiden tarkoituksena on valmistella päätöksiä, ei voi nostaa kumoamiskannetta (ks. eri yhteydestä asia C-282/95 P, Guérin automobiles v. komissio, tuomio 18.3.1997, Kok. 1997, s. I-1503, 34 kohta ja siinä mainittu asia), ne ovat kuitenkin kannanottoja, jotka korjaavat laiminlyönnin. Näillä luonnoksilla varmistetaan asianomaisen jäsenvaltion ja tuensaajan puolustautumisoikeuksien kunnioittaminen menettelyssä, joka voi johtaa tuen maksamisen keskeyttämistä koskevien päätösten tekemiseen, joista puolestaan voidaan nostaa kumoamiskanne. Vastaaja on siis näillä luonnoksilla ilmoittanut aikomuksensa tehdä keskeyttämispäätökset ja ilmaissut implisiittisesti kieltäytyvänsä hyväksymästä ainakaan kyseisenä ajankohtana loppuosan maksupyyntöä.

55 Arvioitaessa, onko toimielin, jota on vaadittu tekemään ratkaisu, määritellyt kantansa perustamissopimuksen 175 artiklan toisessa kohdassa asetetussa kahden kuukauden määräajassa, on tarkistettava, onko toimielimen kannanotto annettu tiedoksi vaatimuskirjeen laatijalle kahden kuukauden kuluessa siitä, kun toimielin vastaanotti kyseisen vaatimuskirjeen. Tämän kannanoton tarkoituksena on juuri vaatimuskirjeeseen vastaaminen ja tämän vastauksen saattaminen vaatimuskirjeen laatijan tietoon. Sillä muutetaan tämän henkilön oikeusasemaa siltä

osin kuin sillä korjataan laiminlyönti. Jotta asianomainen henkilö voisi puolustaa oikeuksiaan hallinnollisessa menettelyssä toimielimen kannanoton jälkeen, sen on täytynyt saada tietoonsa kannanoton sisältö. Näin ollen laiminlyönti ei korjaannu sinä päivänä, jona toimielin tosiasiallisesti ottaa kantaa, vaan sinä päivänä, jona vaatimuskirjeen laatija vastaanottaa tämän kannanoton. Siten viimeksi mainittu päivä on otettava huomioon arvioitaessa, onko EY:n perustamissopimuksen 175 artiklan toisessa kohdassa asetettua kahden kuukauden määräaikaa noudatettu.

56 Koska nyt esillä olevassa asiassa vastaaja on saanut vaatimuskirjeen 3.3.1997, mutta tukien maksamisen keskeyttämistä koskevat päätökset ovat saapuneet kantajalle vasta 5.5.1997, perustamissopimuksen 175 artiklan toisessa kohdassa asetettua kahden kuukauden määräaikaa ei ole noudatettu.

57 On kuitenkin todettava, että kantaja on nostanut laiminlyöntikanteensa 30.6.1997 eli sen jälkeen, kun se oli saanut kyseiset päätösluonnokset. Koska näitä luonnoksia on pidettävä perustamissopimuksen 175 artiklassa tarkoitettuina kannanottoina (ks. edellä 54 kohta), kantajalla ei ole ollut enää intressiä laiminlyönnin toteamiseen, koska tämä laiminlyönti oli korjaantunut. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomio, jossa tällaisessa hypoteettisessa tilanteessa todettaisiin toimielimen laiminlyönti, ei voisi johtaa perustamissopimuksen 176 artiklan ensimmäisessä kohdassa (josta on tullut EY 233 artiklan ensimmäinen kohta) tarkoitettuihin täytäntöönpanotoimenpiteisiin (ks. kumoamiskanteen osalta asia T-13/96, TEAM ja Kolprojekt v. komissio, määräys 13.6.1997, Kok. 1997, s. II-983, 28 kohta).

58 Edellä esitetystä seuraa, että laiminlyöntikanne on jätettävä tutkimatta (asia C-25/91, Pesqueras Echebastar v. komissio, tuomio 1.4.1993, Kok. 1993, s. I-1719, 11—13 kohta).

Kumoamiskanne

59 Kantaja vetoaa viiteen kumoamisperusteeseen, jotka koskevat ensinnäkin asetuksen N:o 2950/83 rikkomista, toiseksi tosiseikkojen virheellistä arviointia, kolmanneksi luottamuksensuojan ja oikeusvarmuuden periaatteiden loukkaamista, neljänneksi saavutettujen oikeuksien loukkaamista sekä viidenneksi suhteellisuusperiaatteen loukkaamista.

Ensimmäinen kanneperuste, joka koskee asetuksen N:o 2950/83 rikkomista

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

60 Kantaja tuo esiin, että DAFSE vahvisti lokakuussa 1988 asetuksen N:o 2950/83 5 artiklan 4 kohdan mukaisesti, että maksupyynnössä olleet tosiseikkoja ja kirjanpitoa koskevat tiedot olivat oikein. Sen jälkeen kun kyseinen vahvistus oli lähetetty komissiolle, asianomaisen jäsenvaltion osallistumisella hankkeen käsittelyyn ei ollut oikeudellista perustaa. Sovellettavissa säännöksissä tai varsinkaan asetuksessa N:o 2950/83 ei kantajan mukaan anneta mahdollisuutta siihen, että jäsenvaltio voisi "tutkia uudelleen" asiakirjat ja muuttaa tällä tavoin aiempaa vahvistustaan, kuten DAFSE on tässä tapauksessa tehnyt.

61 Jäsenvaltion pitäisi tutkia mahdolliset väärinkäytökset ennen tietojen vahvistamista. Muussa tapauksessa sen vahvistus on virheellinen. Kun DAFSElle esitettiin loppuosan maksupyyntö, sillä oli mahdollisuus tehdä vain jompikumpi seuraavista päätöksistä: joko päätyä siihen, että esitetyt tositteet olivat asianmukaisia, ja vahvistaa ne tai todeta niiden olevan virheellisiä ja kieltäytyä vahvistamasta niitä. Koska se vahvisti loppuosan maksupyynnön, se siis hyväksyi lopullisesti kyseiseen pyyntöön sisältyneet tiedot.

62 Kantaja huomauttaa vielä, että edellä tarkoitetun uuden tutkimuksen teki IGF, jolla ei ole toimivaltaa valvoa ESR:n rahoittamia hankkeita ja joka ei teknisesti arvioiden voi antaa lausuntoa yhteisön säännösten soveltamisesta.

63 Vastaaja kiistää kantajan väitteet ja vetoaa asiassa T-142/97, Branco vastaan komissio, 15.9.1998 annettuun tuomioon (Kok. 1998, s. II-3567).

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

64 Siltä osin kuin jäsenvaltio vahvistaa, että maksupyynnössä olevat tosiseikkoja ja kirjanpitoa koskevat tiedot ovat oikein, se vastaa antamistaan vahvistuksista komissiolle.

65 Päätöksen 83/516/ETY 2 artiklan 2 kohdan mukaan asianomaisten jäsenvaltioiden on taattava ESR:n rahoittamien hankkeiden moitteeton toteuttaminen. Asetuksen N:o 2950/83 7 artiklan 1 kohdan nojalla komissio voi myös tarkastaa loppuosan maksupyynnöt "jäsenvaltioiden suorittamasta valvonnasta riippumatta".

66 On todettava, että jäsenvaltioiden kyseisiä velvollisuuksia ja toimivaltaa ei ole rajoitettu ajallisesti.

67 Näin ollen nyt käsiteltävän kaltaisessa tapauksessa, jossa jäsenvaltio on jo vahvistanut, että maksupyynnössä olevat tosiseikkoja ja kirjanpitoa koskevat tiedot

ovat oikein, kyseinen jäsenvaltio voi vielä muuttaa maksupyyntöä koskevia arvioitaan, jos se epäilee väärinkäytöksiä, jotka eivät olleet tulleet aiemmin ilmi.

68 Mikään ei myöskään estä sitä, että DAFSEn kaltainen viranomainen turvautuu ammattimaiseen tilintarkastajaan, kuten IGF:ään, joka auttaa sitä valvomaan maksupyynnöissä olevien tosiseikkoja ja kirjanpitoa koskevien tietojen oikeellisuutta.

69 Edellä esitetyn perusteella asetuksen N:o 2950/83 rikkomista koskeva kanneperuste on hylättävä (asia T-72/97, Proderec v. komissio, tuomio 16.7.1998, Kok. 1998, s. II-2847, 61—74 kohta ja edellä 63 kohdassa mainittu asia Branco v. komissio, tuomion 44—50 kohta).

Toinen kanneperuste, joka koskee tosiseikkojen virheellistä arviointia

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

70 Kantaja vakuuttaa noudattaneensa tarkkaan asetuksen N:o 2950/83 säännöksiä sekä komission hyväksymispäätöksessä asettamia tukien käyttöä koskevia ehtoja. Myönnettyjen tukien "pienentämiseen" ei ole mitään syytä.

71 IGF:n kertomus, johon riidanalaiset päätökset perustuvat, on kantajan mukaan virheellinen ja rajoittuu olettamuksiin, joiden mukaan tukea ei voitaisi myöntää

tiettyihin menoihin, jotka liittyvät harjoittelijoiden tuntipalkkaukseen, E.B. — Contabilidade e Estudos Económicos, Ld.ª:lle annettuun aliurakkaan sekä leasingsopimuksen maksueriin ja sopimuksen kohteena oleviin tietoteknisiin laitteisiin.

72 Vastaajan mukaan kantajan väitteillä ei ole kohdetta, koska komissio ei ole vielä tehnyt lopullista päätöstä, sillä riidanalaiset päätökset koskevat ainoastaan tukien maksamisen keskeyttämistä. Se kuitenkin kiistää kantajan väitteet IGF:n kertomukseen sisältyneistä tiedoista.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

73 Kuten asetuksen N:o 2950/83 6 artiklan 1 kohdasta ilmenee, komissio voi keskeyttää ESR:n tuen maksamisen tai pienentää sen määrää taikka peruuttaa sen silloin, kun tukea ei ole käytetty hyväksymispäätöksessä asetettujen ehtojen mukaisesti.

74 Hyväksymispäätösten vastaanottokuiteista ilmenee, että tuensaaja on nimenomaisesti sitoutunut käyttämään kyseisiä tukia sovellettavia kansallisia ja yhteisön säännöksiä noudattaen.

75 Koska niin Portugalin kuin yhteisönkin oikeudessa julkisten varojen käyttöedellytyksenä on hyvää taloudenhoitoa koskeva vaatimus, komissio voi keskeyttää ESR:sta myönnetyn tuen maksamisen, pienentää sen määrää tai peruuttaa tuen,

jos tukea ei ole käytetty kyseisen vaatimuksen mukaisesti (ks. edellä 48—50 kohta).

76 Koska asetuksen N:o 2950/83 6 artiklan 1 kohdan soveltaminen saattaa merkitä sitä, että on välttämätöntä arvioida monitahoisia tosiasiallisia ja kirjanpitoon liittyviä tilanteita, toimielimellä on tällaisen arvioinnin yhteydessä laaja harkintavalta. Yhteisöjen tuomioistuinten valvonnan on rajoituttava sen varmistamiseen, että menettelysääntöjä on noudatettu, että päätöksen perustana olevat tosiseikat ovat aineellisesti paikkansapitäviä, ettei näitä tosiseikkoja arvioitaessa ole tehty ilmeistä virhettä tai ettei harkintavaltaa ole käytetty väärin (edellä 63 kohdassa mainittu asia Branco v. komissio, tuomion 64—67 kohta).

77 Koska laillisuusvalvonta koskee nyt esillä olevassa asiassa tukien maksamisen keskeyttämisestä tehtyjä päätöksiä, ei ole tarpeen tutkia, ovatko IGF:n kertomukseen sisältyvät arviot perusteltuja, vaan tarkistettava, onko komissio tehnyt ilmeisen arviointivirheen katsoessaan, että väärinkäytöksistä oli olemassa viitteitä, joiden vuoksi keskeyttäminen oli perusteltua. Näin ollen, vaikka oletettaisiinkin, että tietyt IGF:n kertomukseen sisältyvät arviot, joihin riidanalaiset päätökset ovat perustuneet, olisivat virheellisiä, näihin päätöksiin ei sisältyisi pelkästään tällä perusteella ilmeistä arviointivirhettä.

78 Tukien maksamisen keskeyttämistä koskeva edellytys siitä, että väärinkäytöksistä on olemassa viitteitä, on selvästi täyttynyt, jos sillä hetkellä, kun maksamisen keskeyttämistä koskevat päätökset tehdään, tuensaajaa vastaan on nyt esillä olevan asian tavoin vireillä rikosoikeudenkäynti, joka liittyy ESR:n rahoittamien hankkeiden yhteydessä toteutettuihin toimenpiteisiin.

79 Kanneperuste on siten hylättävä.

Kolmas kanneperuste, joka koskee luottamuksensuojan ja oikeusvarmuuden periaatteiden loukkaamista

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

80 Kantaja väittää, että DAFSE toimitti kantajan esittämän loppuosan maksupyynnön komissiolle jo lokakuussa 1988, mutta tämä teki riidanalaisen päätöksen vasta helmikuussa 1998. Tämä lähes kymmenen vuoden viive on synnyttänyt kantajassa perustellun luottamuksen siihen, että komissio hyväksyy sen maksupyynnön sellaisena, kuin DAFSE sen vahvisti.

81 Kantaja korostaa, että komission on tehtävä päätökset kohtuullisessa ajassa. Se ei voi antaa menettelyn pitkittyä loputtomiin ja siirtää määrättömästi loppuosan maksamista koskevan lopullisen päätöksen tekoa loukkaamatta luottamuksensuojan ja oikeusvarmuuden periaatteita.

82 Nyt esillä olevassa asiassa lähes kymmenen vuoden aika, joka on kulunut loppuosan maksupyynnöstä riidanalaisten päätösten tekemiseen, on kantajan mielestä kohtuuttoman pitkä ja loukkaa oikeusvarmuuden periaatetta.

83 Kantajan mukaan vastaajan oli tehtävä lopullinen päätös loppuosan maksamisesta, tukien peruuttamisesta tai niiden pienentämisestä sen sijaan, että se keskeytti tukien maksamisen, mikä oli ollut tosiasiallinen tilanne jo usean vuoden ajan (ks. edellä 43 kohta).

84 Se, että portugalilaisessa tuomioistuimessa väitetään olevan vireillä rikosoikeudenkäynti, ei ole kantajan mielestä merkityksellistä tässä asiassa (ks. edellä 45 kohta). Kantaja viittaa vastineen liitteenä 4 olevaan syytekirjelmän jäljennökseen ja katsoo, että vastaaja on toiminut salassapitovelvollisuuden vastaisesti. Tämä asiakirja on sen mukaan poistettava asiakirja-aineistosta.

85 Vastaaja vaatii kanneperusteen hylkäämistä. Tukien maksamisen keskeyttäminen on sen mielestä perusteltua riidanalaisia hankkeita koskevan, parhaillaan vireillä olevan rikosoikeudenkäynnin vuoksi (ks. edellä 46 kohta), jossa kantajaa syytettiin 2.4.1997 petoksesta.

86 Se lisää, että vaikka DAFSEn vahvistuksen oletettaisiin synnyttäneen kantajassa perustellun luottamuksen loppuosan maksamisesta, riidanalaisissa päätöksissä ei evätä tätä oikeutta, koska ne koskevat ainoastaan tukien maksamisen keskeyttämistä.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

87 Alun perin myönnetyn rahoitustuen maksamisen keskeyttäminen ei ennakoi millään tavoin komission lopullista päätöstä loppuosan maksamisesta. Tästä seuraa, että keskeyttämispäätös ei estä tuensaajaa saamasta koko loppuosaa maksupyynnön mukaisesti, jos ilmenee, että tuki on todellisuudessa käytetty hyväksymispäätöksen ehtojen mukaisesti.

88 Näin ollen riidanalaisilla päätöksillä ei loukata luottamuksensuojan periaatetta.

89 Kantaja vetoaa myös oikeusvarmuuden periaatteen loukkaamiseen sillä perusteella, että riidanalaisia päätöksiä ei ole tehty kohtuullisessa ajassa. Kyseisen ajan kohtuullisuutta on nyt esillä olevassa asiassa arvioitava edellä 49 kohdassa mainitussa asiassa komissio vastaan Branco annetun tuomion (23 kohta) julistamisen ja riidanalaisten päätösten tekemisen 17.2.1998 välillä kuluneen ajan perusteella. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on 13.12.1995 antamassaan tuomiossa todennut selvästi, että komissio ratkaisee tuen loppuosan maksupyynnöt ja sillä on yksinomainen toimivalta pienentää ESR:n rahoitustukea asetuksen N:o 2950/83 6 artiklan 1 kohdan mukaisesti. Tästä päivämäärästä lukien komissio ei ole voinut olla tietämättä, että sen tehtävänä oli ratkaista yksinomaisen toimivaltansa nojalla sille esitetyt maksupyynnöt joko päättämällä kyseisen loppuosan maksamisesta kokonaisuudessaan tai tekemällä päätökset tukien maksamisen keskeyttämisestä, niiden määrän pienentämisestä tai niiden peruuttamisesta.

90 Kun otetaan huomioon viitteet myönnettyihin tukiin liittyvistä väärinkäytöksistä ja se, että komissiolla ei ollut 13.12.1995 riittävästi tietoja niiden menojen tarkan määrän laskemiseksi, joihin voitiin myöntää tukea, komissio olisi voinut ja sen olisi pitänyt valmistella nopeasti näiden tukien maksamisen keskeyttämistä koskevat päätösluonnokset. Vastaaja lähetti tällaiset luonnokset DAFSElle kuitenkin vasta 17.4.1997, vaikka niiden laatiminen ei edellyttänyt laajamittaista työtä tai pitkää menettelyä. Tämän vuoksi yli 16 kuukauden aika, joka on kulunut edellä mainitun tuomion julistamisesta 13.12.1995 näiden luonnosten lähettämiseen, on kohtuuttoman pitkä.

91 Vaikka kohtuullisen ajan ylittäminen voi joissakin olosuhteissa johtaa päätöksen kumoamiseen, tämä ei voi koskea tilannetta, jossa tukien maksamisen keskeyttämisestä tehdyistä päätöksistä nostetaan kumoamiskanne. Jos ne kumottaisiin pelkästään tämän viiveen vuoksi, vastaaja voisi tehdä ainoastaan uudet päätökset tukien maksamisen keskeyttämisestä perustamissopimuksen 176 artiklan

mukaisesti siitä syystä, että sillä ei ole edelleenkään tarvittavia tietoja niiden menojen laskemiseksi, joihin voidaan myöntää tukea. Näissä olosuhteissa kumoamiskanteesta ei olisi mitään hyötyä. Tästä seuraa, että riidanalaisia päätöksiä ei ole syytä kumota oikeusvarmuuden periaatteen loukkaamisen vuoksi sillä perusteella, että niitä ei ole tehty kohtuullisessa ajassa.

Neljäs kanneperuste, joka koskee saavutettujen oikeuksien loukkaamista

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

92 Kantaja viittaa julkisasiamies Darmonin asiassa C-291/89, Interhotel vastaan komissio (tuomio 7.5.1991, Kok. 1991, s. I-2257), antamaan ratkaisuehdotukseen ja väittää, että sille on tukien hyväksymispäätöksillä luotu subjektiivisia oikeuksia ja erityisesti oikeus vaatia tukien maksamista kokonaisuudessaan.

93 Komissio kiistää kantajan väitteet viitaten edellä 63 kohdassa mainitussa asiassa Branco vastaan komissio annettuun tuomioon (97 kohta ja 105—107 kohta).

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

94 Vaikka hyväksymispäätös antaa ESR:n tuen saajalle oikeuden vaatia tuen maksamista, tilanne voi olla tällainen vain siinä tapauksessa, että tuensaaja käyttää tukea hyväksymispäätöksessä asetettujen ehtojen mukaisesti.

95 Nyt esillä olevassa asiassa on olemassa vakavia viitteitä väärinkäytöksistä, joiden mukaan kantaja ei olisi noudattanut näitä ehtoja, jolloin tukien maksaminen voidaan keskeyttää.

96 Koska keskeyttämispäätökset eivät ennakoi vastaajan lopullista päätöstä loppuosan maksamisesta, ne eivät estä kantajaa saamasta koko loppuosaa maksupyynnön mukaisesti, jos ilmenee, että tuet on käytetty tarkasti hyväksymispäätösten ehtojen mukaisesti.

97 Tästä syystä saavutettuja oikeuksia koskeva kanneperuste on hylättävä.

Viides kanneperuste, joka koskee suhteellisuusperiaatteen loukkaamista

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

98 Kantajan mukaan vastaaja on loukannut suhteellisuusperiaatetta, kun se ei ole noudattanut hyväksymispäätöksen mukaista sitoumustaan korvata kantajalle sen toteuttamista koulutushankkeista aiheutuneita menoja.

99 Vastaaja väittää sitä vastoin, että kun otetaan huomioon ensinnäkin Portugalin viranomaisten jo vuonna 1989 ilmaisemat epäilykset kantajan kyseisten hankkeiden yhteydessä toteuttamien tiettyjen toimenpiteiden laillisuudesta ja toiseksi vireillä oleva rikosoikeudenkäynti, muu kuin keskeyttämispäätös olisi ollut ennenaikainen.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

100 Nyt esillä olevassa asiassa komission tekemät keskeyttämispäätökset liittyvät suoraan niihin vakaviin viitteisiin väärinkäytöksistä, joista Portugalin viranomaiset ovat tiedottaneet sille jo vuonna 1989, eivätkä ne ennakoi loppuosan maksupyynnöstä tehtävää lopullista päätöstä.

101 Nämä tukien maksamisen keskeyttämiset ovat siis suhteellisuusperiaatteen mukaisia.

102 Tästä syystä suhteellisuusperiaatteen loukkaamista koskeva kanneperuste on hylättävä.

103 Edellä esitetyn perusteella kumoamiskanne on hylättävä kokonaisuudessaan.

Oikeudenkäyntikulut

104 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 87 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Nyt esillä olevassa asiassa kantaja on hävinnyt asian ja vastaaja on vaatinut sen velvoittamista korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

105 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo kuitenkin, että oikeudenkäyntikuluja koskevan vaatimuksen ratkaisemisessa on otettava huomioon riidanalaisten päätösten tekemiseen johtaneen päätöksentekomenettelyn vaiheet, sellaisina kuin ne on esitetty edellä erityisesti 56 ja 91 kohdassa. Kantaja on ollut tuolloin epävarma sille myönnettyjen rahoitustukien maksamisesta. Näissä olosuhteissa kantajaa ei voida moittia siitä, että se on kääntynyt ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen puoleen, jotta tämä arvioisi komission toimintaa ja tekisi siitä johtopäätökset. On siis todettava, että vastaajan toiminta on myötävaikuttanut riidan syntymiseen.

106 Työjärjestyksen 87 artiklan 3 kohdan ensimmäisen ja toisen alakohdan mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin voi velvoittaa myös voittaneen asianosaisen korvaamaan vastapuolelle sellaisen oikeudenkäynnin kulut, jotka voittanut asianosainen on aiheuttanut omalla toiminnallaan (edellä 49 kohdassa mainittu asia Interhotel v. komissio, tuomion 82 kohta).

107 Tämän vuoksi vastaaja on velvoitettava vastaamaan paitsi omista oikeudenkäyntikuluistaan, myös 10 prosentista kantajan oikeudenkäyntikuluja.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN
(kolmas jaosto)

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

1) **Asiat T-194/97 ja T-83/98 yhdistetään tuomion antamista varten.**

2) Asiassa T-194/97 nostettu laiminlyöntikanne jätetään tutkimatta.

3) Asiassa T-83/98 nostettu kumoamiskanne hylätään.

4) Vastaaja velvoitetaan vastaamaan paitsi omista oikeudenkäyntikuluistaan, myös 10 prosentista kantajan oikeudenkäyntikuluja.

Jaeger Lenaerts Azizi

Julistettiin Luxemburgissa 27 päivänä tammikuuta 2000.

H. Jung

kirjaaja

K. Lenaerts

kolmannen jaoston puheenjohtaja